

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Matej Krajnc

Vsakdanjost

Soneti

O M N I B U S

BESeDA

Matej Krajnc

VSAKDANJOST

Soneti

Tiskana izdaja: KUD Štempihar,

Celje 2003

(ISBN 961-91047-2-2)

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-438-9

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

Vsebina

ZJUTRAJ	5
DOPOLDNE	9
OPOLDNE	14
POPOLDNE	26
ZVEČER	33
VSAKDANJA TRILOGIJA	48
CELJE, sonetni venec	49
LJUBLJANA 1995, sonetni venec	65
MARIBOR, sonetni venec	81
4. JUNIJ (1983-2003), sonetni venec	98
Nevsakdanja bivanjska lirika Mateja Krajnc	114
MATEJ KRAJNC	134

Umila me je neka čudna rosa,
nedolžna kot Gospodovo ime.
Kot deklica, napol odeta, bosa
in drobna kot martinčkovo srce.

Legel sem vanjo, ne da bi zaslutil,
da je v naslednjem hipu več ne bo nikjer,
da slepo bom otipal, slišal, čutil
vse, kar je v jutru, šele pod večer.

Večer pa bil je daleč. Kdo ve, kje.
Umaknjen in razvezan kot besede,
ki stečejo, upolglasnjene in blede,

še vedno vsako jutro v tvoje ime;
neslišno in neznatno se razpnó
in izginejo. Preprosto. Kar tako . . .

ZJUTRAJ

I'm a one man guy in the morning
Same in the afternoon
One man guy when the sun goes down
I whistle me a one man tune

— Loudon Wainwright III.:
One Man Guy

I.

Ob pol treh zjutraj mi po glavi gre Menina.
Že dolgo je, kar sem vedril pod njo.
Nekoč, se zdi, me imela je za sina,
zdaj niti znanec nisem več. Je pač tako.

Zdaj ne bi znal več uživati, priznam.
Sedeti ob robu gozda in molčati.
Življenje je povleklo me drugam,
izgubljeno igro sem prisiljen igrati.

Moji ljudje z vasi — navadna laž.
Že dolgo niso moji več in jaz
ne njihov fant že dolgo vrsto let.

Zanje sem zdaj odljuden kralj Matjaž,
ki ima za kralja presuhljat obraz
in laže se, da prost je, ko je ujet.

II.

Takole zjutraj bi se moral obleči,
zajtrkovati in se umiti, preden grem
dol v sobo in si okno v svet prižgem
in se predam silicijevi sreči;

sreči, ki jo procesor omejuje
in tehle nekaj palcev monitorja.
Pomnilnik mi življenje narekuje —
igram se virtualnega konkvistadorja.

V pidžami ostanem vsaj do opoldneva,
ko mi želodec pravi: pridi, greva
na juho in krompir, meso, kompot . . .

Potem se oblečem — čas me prehiteva,
mejli dežujejo, še sam ne vem od kod.
Ko pridem k sebi, je že konec dneva . . .

III.

V mesto grem ponavadi vedno zjutraj —
na občino, pa v knjižnico, v Antiko . . .
Še krmežljav sestopim z avtobusa,
veliko gledam, kupim ne veliko,

a saj ni čar v zapravljanju »en gros«,
ampak v sprehajanju in čiščenju duha,
seveda, ko vse postorim in ko
bezljanje po uradih se konča.

Aškerc še vedno čaka pred Lekarno
in kaže s prsti v pekel in nebo.
Gleda spod čela, divje in nevarno;

pozdravim ga. On nič. Razumem to!
Njegovo žitje je že bolj postarno —
ah, kipom v poznih letih ni lahkó!

DOPOLDNE

I come from just the other side of nowhere
To this big time lonesome town
They got a lot of ice and snow here
Half as cold as all the people I've found
Every way I try to go here seems to bring me down
I've seen about enough to know where I belong

— *Kris Kristofferson:
Just The Other Side
Of Nowhere*

I.

Dopoldan je kot drugi dopoldnevi;
parafraziram Koviča. Zgodnja pomlad.
Družim se z Vodniki in Damasceni Devi
in drugimi, ki (spet) jih moram brat.

Zmoti me poštar: »Nekaj za prevzet!«
Že prav, že prav! Odprem in uredim.
Plačam, kar treba je, drobiž pustim
in, ko odpelje se, odprem paket.

To, kar prišlo je, bom potem poslušal,
najprej bom tisto branje dokončal.
A vrag ne bil bi vrag, če ne bi skušal;

ves prepoten pred Hi-Fijem stojim,
tuhtam na glas: bo tokrat Cash kaj fušal?
na kavč se zlekнем, nehote zaspim . . .

II.

Ja, žal mi je, da si že poročena.
A dobro, da sem to izvedel prej,
preden odkritost, z vájeti spuščena,
bi me osmešila, kot mnogokrat doslej.

Ah, zagotovo si popolna žena!
Zanima me, če se imata rada,
ali pa zveza je ponarejena,
nesrečna, ker prisegla sta premlada?

Ničesar ne razberem ti iz oči,
v njih ni grenkobe, tudi sreče ni;
ničesar. Tvoj pogled ne dovoli

izdati, s čim si ali nisi obremenjena,
a ko pogledaš me, se nekaj mi zgodi.
Res, žal mi je, da si že poročena.

III.

V polluksuznem vagonu fantaziram.
Za mano obrisi Starega gradu.
Napol odsoten v knjigo se oziram,
vlak pa jo maha proti Laškemu.

Sprevodnik mi je že preluknjaj karto.
— Prestopit morate v Zidanem mostu!
Dan se začel je v čisto nizkem štartu,
zdaj pa se dviga nad polulsko hosto,

dva kroga nad ferjačo naredi,
ključavnico z ograje oddrobi
in v našem vrtu mukerle nabira;

pa se mu, kakor vedno, čudno zdi,
da tale tiček, ki v vagonu ždi,
namesto da bi mahal, fantazira . . .

IV.

Sošolci se srečujemo poredko,
čeprav smo vsi iz istega naselja.
Počasi smo jo stegnili iz Celja
in, kakor vsi, pozábili na osemletko.

Na vsakih nekaj let koga zagledam
v štacuni, ko mu režejo posebno.
Kaj dosti govoriti ni potrebno —
»A greš kej spit?« — »Da bi? No ja, seveda!«

Potem pa kakor po tekočem traku:
»Kok si?« — »Ah, gre! Pa ti?« — »O ja, bo, bo!«
Nakar oba pogledava v nebo,
pa v tla, kot da bi pisalo kaj v tlaku;

mogoče to, da tujci smo med sabo,
kar pravzaprav ni dobro in ne slabo.

OPOLDNE

Oh to be torn 'twixt love and duty
'Sposin' I lose my fair haired beauty
Look at that big hand move along
Near in high noon

— *Washington-Tiomkin:*
High Noon

Spomin

Odprl sem besedo ali dve.
Nejasni zvoki, prebledela dlan,
nemirne oči, nasmešek spodkopan
in jezik, ki spregovorit ne sme.

Poznal sem jo, nekoč sem jo poznal.
Nekoč sem jo pozabil, pa vseeno . . .
Njene oči sijale so rumeno.
Iz njih sem pil in vase jih klesal.

Orjaški časi so zleteli mimo.
Zdaj repatic že dolgo ni več k nam.
Počasi spravljam, kar se sploh še dá pred zimo

in česar nisem si želel, to zdaj imam.
Odprl sem besedo. Kakor rimo
na tvoj spomin, lebdeč in . . . tudi sam.

Moj partner je samota

Moj partner je samota. Antiteza.
Dolgo je vztrajno tekala za mano
in ji je uspelo. Zdaj me neprestano
motri spod čela in s komolcem dreza.

In njena ljubosumnost je brezmejna.
Nadzira me in za menoj opreza,
poljublja me in mi po ramah pleza
obupana, moje bližine žejna.

Bojim se že, da nanjo sem obsojen.
Ne morem je pregnati, ne odbiti.
Poskušam marsikaj, a noče iti.

Ljudem se zdim odmaknjen in prismojen,
a rad bi proč, preden me njene niti
zvežejo in presekajo na dvoje . . .

Ledeniki

Ledeniki so stopljeni.
Njihovi tanki glasovi kriče.
V jutra, prikrita slepim očem,
se martinčki bude.

Ozke steze je preraslo grmovje
iz starih slovenskih pravljic in zgódb.
Preveč mačet jih je načelo.
Preveč anekdot.

Dozorele besede so ravno prav ohlajene.
Nekdo jih kakor čredo
v mojo smer žene

v napačnem vrstnem redu.
Najprej so tiste neoproščene,
šele potem izgubljene . . .

Ob zapuščenem podeželskem grobu

Nesrečneža so te na hitro pokopali,
pa nate pozabíli, kajne da?
Šel ziher si sred molže v svoji štali,
reven, osamljen, šibkega srca.

Tvoj grob — sramota za pokopališče.
'Pa kaj potem,' porečeš. 'Kup kosti!
Moj duh drugje, ónkraj, počitka išče,
tu pa kar naj zalega se redi!

Godba je na pogrebu dala gmah,
pogleli so me s čevlji na nogáh;
z edinimi, ki sem jih sploh imel.

Star totengrobar jih skrivaj je vzel,
preden me je dokončno pokopal.
Obul jih je. In so bili mu prav'« .

O kresi

O kresi se dan obesi.
Tako povedo stari ljudje.
Ko pa se kak slehernik obesi,
je to o kresi ali pa tudi ne.

Stari reki tu ne veljajo.
Odpovejo na celi črti.
Nemočni se predajo —
kaj pa naj proti smrti!?

Lahko preobračajo svojo logistiko,
a se ne bo spremenilo nič bistvenega.
Še en ubogi norec je šel s sveta.

Tisti, ki jih je država za to pláčala,
bodo malo popravili statistiko
in počakali na naslednjega.

Čas za Geca

Čas, ki minil je, mislil je v c-molu.
Čas, ki prihaja, misli kdo ve kaj.
In vmesni čas je mislil, kar je mislil
in sploh ni važno, kaj si misli zdaj.

In ceste, ki sva skupaj jih preštela,
vonj kilometrov, ki so mimo šli,
čudaške babe, ki sva jim verjela,
bronaste kaplje iz kiklopskih oči

preteklosti, ki morala je biti,
a je prodala svoje enciklopedije
in šla, kot slišal sem, peš na Tahiti —

vse to so zdaj bežne periferije
sedanjosti, ki pravkar daje v ler
in menja c-mol v C-dur, mon frère . . .

Sonet zame

Od pisanja ne bom obogatel,
a tu pa tam imam za napolitanke.
Za čokoladne, ja. Na splošno sem vesel,
da sem, kot sem. Pogrešam pa prihranke.

A to je bolj obrobnega pomena,
pomislim, ko napolitank se lotim
in zraven spišem kakšna dva refrena
o tem, da se najbrž prekleto motim.

Vendar navdihi, vedno razcapani,
ne marajo transakcijskih računov.
Vedno prihajajo bosí in lačnih kljunov,

a se razsrdijo, ko govorim o hrani.
Dam jim obleko, zložim jih v vrstice,
a oni, Iškarjoti, pljunejo mi v lice.

Laktur

Vse zlektoriram z lakmusom strokovnim:
tu manjka pika, tule pomišljaj.
Opis ljubezni peša; ga dopolnim,
saj »aaargh« zahteva tríkratni klicaj.

Hja, stavki so nasploh strašansko slabi,
zamenjal bom ves stavčni vrstni red.
Kaj? Tule je podpičje? Kar pozabi!
Vrinjeni stavki kvarijo pregléd.

Sploh pa mi niso všeč značaji likov —
v prid fabuli jih bom nekoliko ukrojil;
kdo pa, povejte, opazil bo razliko,

čeprav bo tekst drugačen, kot je bil!?
Za trud pa naj mi avtor bo hvaležen,
saj bil sem še preveč strokovno nežen.

Adam in Eva

Ker sta grešila, sta bila izgnana —
Bog je nekoga moral dat za zgled.
Kači sta se pustila, telebana,
in kljub prepovedi grizljala ajdared.

Zdaj smo za njima vsi mi, duše slabe —
grešimo, da se tresejo nebesa.
In Bog nad nami zagrmi: barabe!
in jezno točo po vrtovih stresa.

A mi ne nehamo — smelo naprej grešimo,
trmasti smo, zelo neuvidevni.
Strokovno reče se »duhovno revni«;

ničesar se, hudiči, ne bojimo.
Seveda — iz raja smo bili izgnani,
zdaj v miru smo lahko neotesáni.

Kajn in Abel

Bog odobril je Ablovo daritev.
Kajnu pa to nekako ni dišalo.
Ni mu privoščil, bratu. Niti malo.
Tako je poskrbel za odzemljitev.

Abla dotolkel je, eliminiral,
s tem se nasproti Bogu je postavil.
Oholo Mu, nesramnež, je prijavil:
»Njega si rad imel, mene preziral!«,

a Bog se ni na dolgo kregal s Kajnom,
lepo ga je nagnal z vsem ferajnom
in zamrmral: »Kamor gre bik, naj gre še štrik!«

Kajn je še danes s tem zaznamovan,
ostal je shizofrenik, zmeden lik,
izmeček družbe, bebec, slab kristjan.

Čudna obrt

Noč je ponavadi dolga, a betežna.
Dan je ponavadi kratek, a zgaran.
Konci tednov so prav neverjetno skopi,
tihi, kot pribiti na volan.

Kamor koli se obrnem, sanje.
Plezanje po spolzkih deblih brez.
Šepetanje podaljšuje se v kričanje
in kričanje v mimiko teles.

Velenacije rojevajo se v smrt.
Vsak nov hip je vedno bolj potr
in pozdravi so zgrbančene grimase;

pahnjeni smo v zagovedne čase;
smeh izginja v zemljo, kakor krt
in ljubezen je postala čudna obrt . . .

POPOLDNE

And I love to live so pleasantly
Live this life of luxury
Lazin' on a sunny afternoon
In the summertime

— *Ray Davies:*
Sunny Afternoon

I.

Z Ervinom Fritzem jeva v piceriji.
On pico, jaz špagete boloneze.
Malo pretresava življenjske hipoteze,
malo podebatirava o poeziji

in zunaj pride dan do polovice
in kuka skozi okna picerije.
Prikrito ogleduje si menije
in kalkulira in grbanči lice.

Špageti so odlični. Tudi pica.
Pojéva. Kje je zdaj natakarica?
Ah, je že tu. Račun na mizo dá.

Še kaj prinesem? vpraša vedrih lic;
moja malenkost 'hvala' izjeclja,
račun pa tokrat plača Ervin Fritz.

II.

Marjetice, zakaj ste ovenele?
Ljubil sem vaš nasmehnjeni šepet,
a včndar ste usihati začele
in še poletje šlo je z vami vred.

Po čem se vas najraje bom spominjal?
Po popoldnevih, polnih marčnih sanj,
ali po vonju, ki me je spreminjal
iz majordoma rim v moža dejanj?

Za vami bo jesen oporoko brala,
polna stopinj in rjavkastih zelí,
in s smrtnim smehom se bo zarezala
in šla umirat v parke med klopi.

Veje dreves se zdijo kot vešala.
Nekaj samotnega prihaja mi v oči.

III.

Končno smo na Brniku. Celi. Živi.
Veseli kljub vsemú, da smo doma.
Res, sedeži bili so bolj ušivi,
a tole je, priznajmo, Adria —

nekakšen jugo 45 med avioni.
Saj ni pomembno. Vsi smo v enem kosu.
Spet po slovensko praskam se po nosu,
namesto 'God speed' rečem spet 'Bohlóni'

in to je že kar nekaj. Rudi čaka.
Vse v redu bo. Doma bomo do mraka.
Po meni bodo plánili kot pes na kost . . .

Slovenija — nekakšna pravljíčnost,
čeprav sem v mislih še v ITTCju.
Z Antoniem žgeva Santo Lucio.

IV.

Ne vemo ure in ne dneva,
ne vemo kdaj in ne kako.
Vsak dan bolj sveča dogoreva,
vsak dan je malce bolj hladnó.
Želimo si lahko le, dá bi,
ko čas bo tu, normalno šli,
ne pa dotolčeni in slabi
iz kom in večkratnih kapi.

A kakor bo, pač bo. Ne vemo
in ni nam dano vedeti.
Vsak dan pred smrtjo imamo tremo,
ob misli nanjo nas mrazi.

Oklepamo se tega »biti«,
čeprav nekoč bo treba iti.

V.

Jaz, Stéphanie, Gec, Kiki in Doriane.
Pod nami Zadar, v nas visoki junij.
Park je razprt pred nami kakor dlan
in jaz zastokam: kok je vroče zuni!

Po sencah vidiš, da se niža dan
in most pod nami, rahlo gomazeč
je čudovit, malce škrlatno-rděč,
ko ga zahod namála ob pristan.

Trajekt za Stéphanie bo vsak čas tu.
Spogledamo se in počasi grémo.
Treba bo še po karto in prtljago;

dan se preveša z zapoznelo vnemo.
Čas spet precej hitreje je zaplul —
spet gre, lizun, na svojo nočno jago.

junij 2002

VI.

Kaj me nekje še vedno nate veže?
Mordá kakšna stara fotografija,
ki več, se prepričujem, nima teže
in funkcionira zgolj kot fantazija,

da se vse to je ali ni zgodilo;
mordá pa kakšna pesem tistih dni?
Kar nekaj se jih je takrat rodilo:
Pogrešam, Greš, Prelepe rjave oči . . .

Kaj me še vedno včasih zasolzi,
ko obsedim, poln grenkega nečesa,
zunaj pa še en junij zavrvi

in stare popoldneve predme stresa,
pa se nasmehne in zahrepeni
po toplem vonju tvojega telesa . . . ?

ZVEČER

I've never seen a night so long
When time goes crawling by
The moon just went behind the clouds
To hide its face and cry

— *Hank Williams:*
I'm So Lonesome I Could Cry

I.

Bruce Springsteen poje o domačem kraju.
Nič kaj vzpodbudnega ne poje. Kaj potem!
Ležim. Poslušam. Se mrtvaka grem.
Plovem v nekakšnem glasbenem klicaju.

Luč sem ugasnil. Vroča je kot žar.
Dolgo sem bral in pisal. Krč, kaj pa!
Pesniški krč, ki ure ne pozna.
Lepotni spanec — téga ni mu mar.

Ko Bruce bo utihnil, bom zaspal. Mordá.
Mordá pa bom še ure buljil v mrak
in, ker bo veter dober, slišal vlak,

ki ob tej uri vozi nočne ptiče.
Mar kdo od njih posluša Springsteena?
Če ga in če je ženska, naj pokliče!

II.

Rusi so silni cirkuški artisti,
pomislim, ko zaspano buljim v film
in se s prizori že dve uri silim
in jih potihem zmerjam s komunisti.

V filmu se policist, Američan,
zaljubi v policistko, Moskovčanko.
Vem, spremenil jo bo v Američanko,
še preden bo razplet povsem končan.

Kako je v filmih vse mogoče, vzdihnem.
V resničnosti pa marsikaj ne gre.
Poglejte mene: vedno mimo pihnem,

pa delam prav tako, kot oni. Kje
v scenariju so se zatipkale gospe?
Ker v filmu se vrši razplet, utihnem.

III.

Ti plašna žena, jaz tvoj plašni mož,
oba tesnobno zreva skozi line
nekdanjih dni iz drobnih, drevnih rož,
ki sva jim skupaj trla okončine

in tanke, nedorasle korenine;
kaj se medtem je v naju spremenilo?
Namesto rezancev zdaj cuzava spomine
in čakava, da noč bo slekla krilo.

Vendár še nisva stara, niti malo.
Niti približno nisva prizadeta.
Da plašna sva, pa bo najbrž držalo.

Čeprav sva odtujena, nama uspeva
pristna indiferentna etiketa.
Naprej je treba. In midvá pač greva.

IV.

Smešno, da sploh še razmišljam o naju.
Bila sva si vse in zdaj sva si nič.
Vse je ostalo v nekakšnem vprašaju,
dotrznilo je kot obglavljeni ptič.

Ure in dnevi, meseci, leta,
vse to se vrti in vrti in vrti.
Ljubezen, ki danes mordá kaj obeta,
že jutri na gavgah nesmisla visi.

Smešno, da sploh še vse to pretuhtavam.
Mar bi zaspal, se obrnil na bok!
Mar bi porezal vratove postavam,

ki, davne, si zopet želijo v moj krog
in vabijo me, naj spet jih zabavam,
naj, kot nekoč, bom spet njihov otrok!

V.

Prijel se me je slôves samotarja,
čudnega bebčka, ki ne gre iz hiše
in nekaj tipka, ves čas nekaj piše
in pozno v noč zablójeno ustvarja.

Lepotni spanec vztrajno zanemarja,
zato je zbit in suh. To govorijo.
Kar vidim jih. Kot krokarji boljčijo
in delajo račune brez krčmarja.

Sicer pa imajo prav. Ne bom zanikal,
da sem že spet ves dan tipkal in klikal,
novačil stihe kakor kak žepar;

kljub temu pa lahko imam svoj prav
in res ne bom nikogar spraševal,
kaj smem početi, saj sem samotar!

VI.

Kocka je padla in zadela cilj.
Moj Rubikon je suh. Tam zdaj je njiva.
Nekaj, se zdi, še vedno tam ječi
in, kar bilo je, nehvaležno skriva.

Čeprav sem, vsaj tako trdim, opravil
s preteklostjo in z njenimi lažmi,
me njen prijem še vedno vztrajno davi,
drži za vrat me in me ne spusti.

Luči večera so vsevilj svetlejše
in vse gori, cvrči in plameni.
Zvezde se cvrejo kot nemočni zajci.

A čudno je, da le malo poprej še
je madež bil na moji nočni srajci,
na nebu pa še sveža sled krvi.

VII.

Jaz sem spodaj. Zgoraj je vse tiho.
Zdi se mi, da se že večeri.
Dan me spet je spremenil v Pavliho,
ki z večerom lutkasto zaspi.

To je moja nova amplituda.
To je moj nov image, moj nov svet.
Kaj potem, če igra kdaj je huda,
saj igrati moram brez besed!

List na oknu. Nov list v moji knjigi.
Nov list vedno, kadar hočem mir.
In na nebu zvezdni samovžigi;
zgoraj dir, dir spodaj, dir dir dir . . .

Nočem se izgubiti v prazni figi!
Pridi spet, septembrski večer!

VIII.

Ne morem več zaspat pred polnočjo.
Tam gor je luna. Tukaj not — kdo ve.
Popačeni spomini se bude.
Vreščijo in me vlečejo na dno.

Leščerbno zabolščim se v ozek vhod
in čakam, da bo senca čezenj šla.
A senca kot kak pes zaleze v kot
in luna pripotuje do srca.

Prijatelji so se že zgodaj poslovili.
Kar sem pripravil, so pojedli, spili,
vrgli smo karte . . .no, in to je to.

Ah, kaj bi se slepil! Pogrešam jo.
Pogrešam njene sapice besed,
s figuricami počekkan TV-sporod . . .

2001

IX.

Če zdaj bežiš pred tem, kar je bilo,
in gledaš vejice, ki jih je čas postavil
nekako prenagosto — pusti to!
Pusti ga delati, saj sam jih bo popravil.

Če zdaj razmišljaš 'kdo in kaj in kje . . .'
Za božjo voljo, se je pač zgodilo!
Pusti lepo, naj velikani spe.
Še vse prehitro, veš, se bo zdanilo.

Če pa samo sediš in čakaš teme
in dnevu si v pogubo, vetru v breme,
naj bo tako! Kaj morem jaz za to!

Čez Rimsko cesto zvezde se cedijo
in kdaj pa kdaj se osvetli nebo
in svet se transportira v poezijo . . .

X.

Temna zavesa neba. Predmestje zahoda.

Čudne sape nemira.

Okrog voglov majhnih hiš švigajo majhni duhovi.

Večer se odpira.

Kliče k brezmadežnemu snu nekje na postajah

utrujene domišljije.

In še čas, kot bi bil uklet,

vanj zavije.

Temna zavesa neba. Klet spomina.

Čudne pravljice spačenih otrok.

Tratice za hišami črne in spolzke.

Nad njimi le Bog.

In Njegova nebeška simfonija.

Kot obroč večera. Kot lok.

XI.

Koraki na stopnišču predmestja.

Koraki na stopnišču srca.

Koraki. Koraki. Koraki. Koraki.

In harlekin, ki jeclja.

Najprej temnomoder plašč mraka. Nato črn
plašč večera.

Nato neprobojen plašč noči.

Nato dolge ure svita.

Nato zapuščene oči.

In razkrinkane mačehe
nekje na dolgih poljih polmraka.

In ljubezen,

ki iz srca odkoraka . . .

In se zavleče kakor ranjenec v grmovje
in čaka . . .

XII.

Objemam te neskončno ognjevito.
Nekakšna čudna sla prišla je vame.
A nekaj v meni vendar ne verjame;
čeprav si tu. Čeprav je čudovito.

Mar nisi že minila, davno téga?
Mar nisi zdaj zgolj prhek prah spomina,
med sence zakopana zgodovina,
nekaj, kar me že dolgo več ne bega?

A kaže, da kot mrki utopljenec
iz tiste pesmi Sergeja Puškína
trkaš mi zdaj na okno, zdaj na dver srca.

Nevihtna noč te v mojo nótranjost prižene
in kar je prej bilo pozabljena davnina,
postane zdaj spet Luč. Ljubezen. Sla.

XIII.

Dnevnik ljubezni je popisan, draga.
Strani so polne najinih besed.
Tuhtanje zdaj bolj malo jim pomaga,
z vsemi tistimi poljubi vred.

Kar mora umreti, umre. Kar pa ostane,
je čas, ki stara vrata pozapre.
Stare obveze s tem so zanj končane.
Dvakrat obrne ključ — in to je vse.

Mordá kdaj skoz ključavnico kak hip uide
in splazi se v osamljen predvečer
in skozi zrak počasi k srcu pride

in mu za hip, samo za hip pokvari mir,
pa se, izrabljen, v topel mrak razblini . . .
Mi take hipe imenujemo spomini . . .

XIV.

Ko se nocoj bom spet pokrili čez glavo
in ugasnil glasbo, dal blazino stran,
pokrižal se, in, že napol brljavo
Gospodu rekel: hvala Ti za dan,

bo moj obstoj do jutra spet vprašljiv,
če ne že nemogoč. Precej zabavna reč.
V nekakšno ontološko pavzo se bom skrili
in me ne bo. Oziroma bom speč.

Lepo prijazen zlezel bom v mrtvilo
in odmrtil se, ko se bo zdanilo
in čudil se, da sem ponovno živ.

Iz neder jútranjih se bom rodil
že kdovekolikič. In vstal. In bo lepo.
Vse bo še pred menoj. Vse bo. Vse bo.

VSAKDANJA TRILOGIJA

Now the courtroom is quiet, but who will confess
Is it true you betrayed us? The answer is yes
Then read me the list of the crimes that are mine
I will ask for the mercy that you love to decline
And all the ladies go moist, and the judge has no
choice
A singer must die for the lie in his voice.

— *Leonard Cohen: A Singer Must Die*

CELJE
sonetni venec

I was eight years old and running with a dime in my
hand
Into the bus stop to pick up a paper for my old man
I'd sit on his lap in that big old Buick and steer as we
drove through town
He'd tousle my hair and say son take a good look
around
This is your hometown

— *Bruce Springsteen: My Hometown*

I.

Ko se na Lavi jutro naredi,
je to prizor za pesnika: obraz neba
se s sinjebelo obrobjenimi očmi
nad Bangladeš zaspano prismehlja.

Poštarka slišim, ko nekje brni —
danes bo zgoden, je že čisto blizu.
Njegov motor v tišino zaprdí
in odigra nam jútranji avizo.

Zverzirano bo frajer nametal
reklame v naše kaslce (adijo!),
ki se predvsem računov veselijo;

jaz sem že spodaj, ustrezno krmežljav
in ker kot vedno me preganja čas,
pobašem torbo (s kapo; ker je mraz!).

II.

Pobašem torbo (s kapo, ker je mraz;
ko vdihneš zrak, zazdi se, da je zima.
Pomislim mrko: tole furma nima;
kaže, da sosed misli prav tako kot jaz,

saj mimo hiše gre in zabentí;
tak suh in črn videt je kot pajek.
Baretko ima; prav fino se mi zdi,
da nisem tokrat jaz edini dajek,

ki hodi v razbohotenem aprilu
naokoli s kapo. Gripe se bojim.
V bolnišnicah se letos je zvrstilo

precej preveč ljudi. Ker ne trpim
ležanja, se pokrijem. Mraz je mraz,
čeprav prav nenavaden za ta čas.).

III.

Čeprav prav nenavaden za ta čas,
je mraz potrucan, sili v kožne pore;
ker hoče, ponavadi tudi zmore:
rdeče oči, po zimsko trd obraz,

pa je njegov namen lepo dosežen —
mi kihamo in žremo Septolete,
on pa nas gleda, zvite in zadete
in nič kaj ni prizanesljiv in nežen.

No ja, kaj hočem, bom pa spet zavit,
lepo skrfuljen, serast in pokrit;
še vedno bolje, kot gripozne travme.

Minute tečejo brez milosti;
iz omare v veži zmagoslavno vzamem
bundo, ker zunaj kaže minus tri.

IV.

Bundo, ker zunaj kaže minus tri,
in to debelo, divje vlečem nase.
Navlečem, vzamem ključ in pohitim.
Zaklenjeno. Zdi se mi zadnje čase,

da se kalim v umetnosti odhoda —
včasih se nisem mogel spraviti iz hiše.
Mama je vpila: pridi že, neroda!,
teta pa: pusti ga, verjetno piše!

Sosedovi imajo novo ograjo
in hišo so premalali na roza.
Kdo bi pomislil: fuj, snobovska poza,

jaz pa pomislim: naj, če keš imajo!
Iz objema zgodnje Lave se izvijem
in grem po nosu Dečkove. Desno zavijem.

V.

In grem po nosu Dečkove, desno zavijem,
ko Telekom in Ingrad sta za mano.
Tukaj na voglu imajo dobro hrano;
en znanec pravi: tam prou rad kej spijem

in zraven vedno hvali še piščanca.
Nisem še vstopil. Vedno mimo šibam.
Kaj danes jejo? vendarle ugibam
tokrat, ko ravno spomnim se na znanca.

Tu, kjer je Ingrad včasih imel svoj sedež,
se zdaj nabralo firm je kot muh.
A gospodarstvo ima še vedno pruh

in ni potrebno biti ravno vedež,
da veš: najem, profit . . . hm, slaba srečka.
Na Čopovi pri Gutenbergu cesto prečkam.

VI.

Na Čopovi pri Gutenbergu cesto prečkam
in starega moža grem počohljat.
Kako zvesto drži ta svoj pečat
in zraven se mrgódi, stara tečka!

Streljaj od njega je prastara vila —
sramota Celja, cajtengi težijo.
Pišejo, pišejo, pa nič ne spremenijo.
Pot mimo nje z očetom prehodíla

sva včasih križemkražem. Zdaj je bajta
kot kakšna »haunted house« iz Lizardov.
Danes le malokdo jo še porajta,

verjetno v njej ni več niti duhov.
Le par korakov stran jutránja gneča
in tiri pred menoj. Zopet bo rdeča.

VII.

In tiri pred menoj (zopet bo rdeča!)
spregovorijo pravljico, ki jo poznam.
Ah, tisti vlak iz Žalca. Zdaj se sam,
gomoljk otožni, tukaj z mano sreča,

a nočem ga pozdraviti kot brata.
Nekako se mi zdi, da Boter Čas
je tole z nama zamudil za las,
zdaj pa ne more več nazaj skoz vrata

in posaditi mene kraj očeta
na tale vlak za Žalec. Dvajset let
je v svojo karanteno šlo sedet

in zdaj sem pol bedaka, pol teleta,
in ob rdeči z glavo ne zavijem —
razveselim se: fajn, se lahk vsaj mal spočijem.

VIII.

Razveselim se: fajn, se lahk vsaj mal spočijem,
ko semafor sredinec mi pokaže.

Gledam lepe avtomobilске embalaže;
da tistim v njih zavidam, spretno skrijem

in rečem: klinc, pešhoja je pol zdravja!
Ko je zelena, grem čez kot Elija,
pa vidim Andrijo — spet priden je kot mravlja,
le da je mrtev — film se mi razvija

in vidim Medulin, njega na plaži,
pa mamо slišim: Andrija, ti mu pokaži
kako se brez rokavčkov plava! Hip

preteklosti je mimo, trzast gib
z glavo pomeni: proč z zadevo,
nato pa kar naravnost in na levo.

IX.

Nato pa kar naravnost in na levo
zastavim, ko pustim za sabo Lavo.
Križišče. Spet rdeča. Siknem: bravo!
in, ker že obstojim, se spomnim dnevor,

ko stal, kot zdaj, sem tu nasproti blokov,
ki jih poplava je dodobra zvila.
Blok Malgajeve. Voda jih je zalila
do prvega nadstropja. Previsoko.

Leto 90. Teta je govorila:
kot trop ovac se voda je valila . . .
Mi gimnazijci smo imeli prosto,

pomislim, ko se približujem mostu,
pa stopim v smeri grajski (s kretnjo knežjo)
in vzdolž po Masarykovem nabrežju.

X.

In vzdolž po Masarykovem nabrežju
(zdaj zgolj Savinjskem) mir je, kakor vedno.
Par sprehajalcev. Ni besede vredno.
Savinja lepa v svojem ravnotežju,

privlačna starka, vredna občudovanja,
pa make-up drevja, ki mi šepeta,
kaj vse je videlo in koga vse pozna
(ob bregu sfiženemu jutro se priklanja) —

vse to mi je domače, vse je moje —
preteklost, ki ostaja vedno ista,
kot bi nikdar ne bil obrnil lista

in šel na sever in na jug po svoje,
naprej grem po osamljenem nabrežju
mimo Splavarja v rahlem zgodnjem dežju.

XI.

Mimo Splavarja v rahlem zgodnjem dežju
(ne moti me prav nič, kar naj prši!)
grem in nazaj pogledam, ker se zdi,
da vedno me sprašuje: »Kam pa greš?«

Nasmehnem se in na obližnjem mostu
vidim dve davni drobceni postavi.
Večja izmed njiju kapo ima na glavi
in manjši vse je lépo in preprosto.

In gresta v park. Jaz pa ju zapustim,
saj sta zgolj smog spominov, jedek dim,
misel, ki vrta s svojim starim gnevom;

pot nadaljujem, malce bolj zamišljen
skoz jutro, ki se zdaj mi zdi še tišje,
mimo Zaljubljenecv, ki obvladata zadevo.

XII.

Mimo Zaljublencev, ki obvladata zadevo,
grem, vase zvit: srečna sta, v eno zlita.
Od pamtiveka nepremično ždita
in sta iskrena pred nočjo in dnevom,

skulpturi bronasti, ki nanju s členkom trkaš
in si predstavljaš njuno nemo zgodbo.
Ves vzhičen po romantično posmrkaš,
scenarij stuhtaš: 200 epizod bo —

v njih bosta prepovedano ljubila,
a njena zlobna mačeha ju bo zašila
in v dvestoti epizodi spremenila v bron;

podstavek bo dodala kot poklon
z napisom: tu sta, kjer je njuno mesto —
pobronjena objemata se zvesto.

XIII.

Pobronjena objemata se zvesto,
dva, ki ju je scenarij kaznoval.
Resnica bržkone drugače priča, žal:
votli spodobi gledata na cesto

in pričata o tem, da nek kipar
je ure, dneve, tedne zašušmaril,
da ju lahko je, srečneža, ustvaril,
nakar ga je od muk zadel infarkt

in zdaj trohni nekje, ubog hudič,
ki vse življenje ni zaslužil nič,
le čudne votle face v bron klesal . . .

Naprej bo treba, sem predolgo stal.
Zaljubljenca pozdravim s kratko gesto;
še čist en čink na levo, pa sem v mestu.

XIV.

Še čist en čink na levo, pa sem v mestu —
kar pridišijo, tele stare hiše.

Na njih z veliko 'ZGODOVINA' piše,
čas klesti jih, a jih še ni oklestil.

In kocke, ob katerih se spotikaš,
ker, zvite, zlonamerno ven štrlijo,
se kljub vsemú pohoditi pustijo,
čeprav ob vsakem koraku znova cvikaš,

ali ga zmogel boš navpično ali ne . . .
Vsak dan cel kup ljudi ta ples počne
in 'ZGODOVINI' počí pikico na i;

a vse to primerjave ne zdrži
z življenjem, ki se čudežno začne,
ko se na Lavi jutro naredi.

Ko se na Lavi jutro naredi
pobašem torbo (s kapo; ker je mraz,
čeprav prav nenavaden za ta čas),
bundo (ker zunaj kaže minus tri)

in grem po nosu Dečkove, desno zavijem,
na Čopovi pri Gutenbergu cesto prečkam,
in tiri pred menoj (zopet bo rdeča) —
razveselim se: fajn, se lahk vsaj mal spočijem,

nato pa kar naravnost in na levo
in vzdolž po Masarykovem nabrežju,
mimo Splavarja v rahlem zgodnjem dežju,

mimo Zaljublencev, ki obvladata zadevo —
pobronjena objemata se zvesto . . .
Še čist en čink na levo, pa sem v mestu.

LJUBLJANA 1995

sonetni venec

I've been trying to get as far away from myself as I can
Some things are too hot to touch
The human mind can only stand so much
You can't win with a losing hand

— *Bob Dylan: Things Have Changed*

I.

Čakam na enko pri hotelu Lev.
Večer je sit narékanja ljudi.
Gledam gospoda, ki tam čez kadi
in zdi se mi, da bo vsak hip zblaznel.

Na uro pogleduje in mrmra
in spušča dim v postan ljubljanski mrak.
Že čisto živčen skoraj cepeta.
Nato ogorek jezno vrže ob tlak.

In zraven njega dama srednjih let,
obrobljena z mazali raznih vrst.
(Žlahtno se na vodenke spomnim spet . . .)

In zraven panker, s čupico kot pav.
Vanj en starejši stric togotno uperja prst.
Ura je pol devetih. Ravno prav.

II.

Ura je pol devetih. Ravno prav.
Dan se je poslovil, noč še prihaja.
Prfoks nocoj je spet zavlačeval;
pri njemu ni ne konca in ne kraja.

Tokrat je sam minuto zamudil
in za deset minut podaljšal klas.
Prvih petnajst minut se drl je na nas,
vsak izmed nas je bil za nekaj kriv.

Ko se je umiril in začel predavat,
so šle stvari nekako v pravo oje.
Sošolka jezno: stari je prismojen!

Jaz: glavno, da je nehal zajebavat!
Vse bo ok, svet bo vse to prestal,
če se bo avtobus še pravi čas prignal.

III.

Če se bo avtobus še pravi čas prignal,
zadégal nas na sedeže (»k'm zadej«)
in se naprej po progi odpeljal
(»hej, stari, ne tók cukat, mau se obvladej!«),

bo Tivoli kaj kmalu za menoj
in jedki vonji vrle pivovarne
in tisti, ki na tekmo so nocoj
privlekli pokovke za pol kasarne

in avte dali kar na pločnik. Saj!
(»Dons bo skoz prste gledu policaj!«)
Pri Stari cerkvi gre dol ona 'maža'.

Voznik zamenja tablico. 'Garaža'.
Če bo teh nekaj metrov pohitel,
bom, pa čeprav za hip, Odklop ujel.

IV.

Bom, pa čeprav za hip, Odklop ujel,
ali pa se bo Borut že pospravil?
Izstopim. Stečem. Lift. Ne bev ne mev.
Verjetno spet kdo vrata je zastavil!

Kdo ve, kdo spet čveka in ga drži.
Živčno pritiskam gumb. A lift ne pride.
Od zgoraj slišim: nekdo se reži.
Skoz zobe zamrmram: preklete gnide!

Nekaj minut preteče. Lift. He he.
Čez par sekund ječe odklenem vhod.
Kakšen Odklop! WC, kje si? Čepe

odložim torbo in se aaaah! odlijem.
Najprej večerja, rečem, ko na kavč se zvijem,
potem pa Mash in Magnum. In kak spot.

V.

Potem pa Mash in Magnum in kak spot
in kaka plošča, si mrmram, ko jem.

Vse je načrtovano. Imam sistem:
izklopljen telefon, prostor »sans mots«.

Nadaljevanke so iz nebes poslan balzam.

Če bi jih ne bilo, bi zdaj okronal
težek dan z branjem Trimalhiona
in kakšnih čudnih postmodernih dram,

zato pač, ker bi ne imel izbire.

Tako pa si lahko krancljam večere
s korejsko vojno in simpatičnim vohljačem,

med končno špico pa v pidžamo skačem.

»Nancy« se bo še tretjič odigrala,
preden bom dnevu končno rekel hvala.

VI.

Preden bom dnevu končno rekel hvala,
bo Lenny Cohen še odpikal svoje.
Polnoč je ura. O ljubezni poje.
Z njo se pobljže nisva še spoznala.

A vse ob svojem času. Ugasnem luč.
S križišča mi oranžno sveti v sobo.
Kar naj! Navajen sem na to svetlobo.
Avtomobili zahrumé iz polnih pljuč,

ko ni več rdeče in zelene za kontrolo.
Potem imam pleh muzko pod balkonom.
Vse bi jih, vrage, vrnil v avto šolo,

če že ne bojo prej pred božjim tronom.
Drama se zunaj bo nadaljevala.
V poltemi gledam: soba je kot štala.

VII.

V poltemi gledam: soba je kot štala.
Dolgo že nisem reve spravljal v red.
Cel dan na faksu gáram ko budala,
zvečer sem zlibran kakor kakšen ded.

Vmes skupaj znašam same drobnarije
iz raznih (bolj poceni) trgovin.
Doma jim pravijo 'eht oslarije',
meni pa vsaka je po svoje drag spomin.

Recimo tale iz '300 tolar shopa',
pa tole . . .to je s tržnice prišlo.
Soba se v luštnih drobnarijah kopa;

res je, da je premajhna za vse to:
kvadratov malo in preveč dobrot . . .
Knjige so pometáne nekam v kot . . .

VIII.

Knjige so pometáne nekam v kot;
no ja, na kupu čakajo na mojo roko.
Kup vzpenja se že malce previsoko.
Na njem so Levstik, Menart, Byron, Walter Scott,

pa tamle, tukajle v sredini, Udovič.
Njega sem tudi fasal v antikvariatu.
Za Ogledalo plačal sem kosmato,
a moral sem ga imeti, ubog hudič.

Potem pa muzka. Ta me je koštala!
Vinilmanija, ljubi tretji dom,
ko cincal sem pred Brucom: bom-ne bom . . .

Pa sem! The River. Dvakrat. Bogu hvala,
da z besedili. Zdaj, že dvakrat stari,
elpeji se prašijo na omari.

IX.

Elpeji se prašijo na omari:
Louis Armstrong, Bruce Springsteen, Melanie,
pa Stefan Grossman, Dylan, Biteljni.
No ja, vem, Henček mi povprečje kviri,

a ta je podarjen, pa naj mu bo.
Gospa, ki prej živela je v tej sobi,
je uživala v Burkatovi podobi.
S sobo sem, kaže, podnajel še to.

Gospejin gramofonček pride prav;
saj vem, da bi doma krvavo scal,
če bi se v hiši kdaj ta kup prikazal.

Če se bom moral, se bom že izmazal!
Sploh pa, kaj se razburjam ob tej uri!
Jutri bo treba v akcijo! Na juriš!

X.

Jutri bo treba v akcijo. Na juriš!
Sesal, pometal bom, pospravljaj knjige.
Nikoli ne storim najmanjše fige.
Veselo se predajam sinekuri

in premišljujem: kje je že Hugo?
Bil je tu, na polici, poleg Sketa.
Malo prestavljam. Najdem ga. Oho,
Alojzij Krakar! Glej ga no, poeta!

Tega sem prejšnji teden že prebral.
Zdaj ga bom upokojil, na stran ga dal,
počival bo tu zadajle, v omari.

Čez čas ga bom spet malo v roke vzal.
— Kam spet ti proračun je izpuhtel?
doma vsak vikend vprašajo ta stari.

XI.

Doma vsak vikend vprašajo ta stari:
si spet kaj kupil? Skripte, odgovarjam.
Zdi se, da prepričljivo se pretvarjam;
dokazi so v Ljubljani v omari.

Vendár sorodniki so vedno zvite ptice:
enkrat na leto pridejo na obisk;
čez dan, ker so prefrigane lisice,
in sobo spremenijo v obelisk.

In ko zvečer utrujen si odklenem
in vidim ogledalasti parket,
že vem: po tleh so ribali že spet.

No, glavno, da je čisto, glasno sklenem.
Po telefonu je potem spet stari juriš:
zakaj, hudiča, pol stvari ne skuriš?!

XII.

— Zakaj, hudiča, pol stvari ne skuriš?
Niti pod razno ne. Vse, kar sem zbiral
in vestno in predano absorbiral,
bo tu, kjer je, še v moji smrtni uri.

No, malo pretiravam. Ko preminem,
bo to, vsaj upam, v kaki lastni sobi.
(Po možnosti na mladi, dobri robi,
v visoki stárosti brez hude zapuščine,

ki zanjo bi potomci se poklali,
pobili in potolkli in zravnali
en drugega s prstjo stare Sibile.

Nočem pa slišat: 'Dedi, vzjem zdravile!')
Skratka: to sobo nosim na rokáh.
Emocionalno sem navezan na vsak prah.

XIII.

Emocionalno sem navezan na vsak prah,
ki se nesramno kotali po sobi.
Ničesar ne pobrišem. Sem prešvah.
Ali pa to pripišite lenobi.

Stene so polne mojih usranih tac,
na belem se pozna petero prstov.
Drugi še čakajo — ko bo na steni plac,
bodo od šuba, brez skrbi, prišli na vrsto.

V mislih grem od prahu proti balkonu.
Kaj zdaj počnejo mati golobica,
bela, brezdomna, asocialna ptica,

ki ji pri meni je bolj všeč kot na peronu?
Pa naj tu gnezdi, če jo tam je strah!
Zaspim. Jutri bom zgodaj na nogáh.

XIV.

Zaspim. Jutri bom zgodaj na nogáh.
Predajam se poltenim sanjskim svingam.
V odličnem fraku z njimi divje swingam,
v Storyvillu žgem in delam krah.

Ubrani smo na Satchmove solaže —
one na prvo so, jaz sinkopiram.
Kot syster Kate obračam se in zviram,
saj si, profesionalc, ne dovolim blamaže.

Ena. In dva. In tri. In take it, Satch!
Skrivam pred njimi, da ne morem več,
Louis pa je menda komajda začel.

Obrnem se in muzika utihne
in s skriptami pod pazduho zamišljen
čakam na enko pri hotelu Lev.

Čakam na enko pri hotelu Lev.
Ura je pol devetih. Ravno prav.
Če se bo avtobus še pravi čas prignal,
bom, pa čeprav za las, Odklop ujel.

Potem pa Mash in Magnum. In kak spot,
preden bom dnevu končno rekel hvala.
V poltèmi gledam: soba je kot štala,
knjige so pometane nekam v kot,

elpeji se prašijo na omari.
Jutri bo treba v akcijo, na juriš!
Doma vsak vikend vprašajo ta stari:

zakaj, hudiča, pol stvari ne skuriš?
Emocionalno sem navezan na vsak prah. —
Zaspim. Jutri bom zgodaj na nogáh.

MARIBOR
sonetni venec

Those were days of roses, poetry and prose
All I had was you and all you had was me

— *Tom Waits: Martha*

I.

Pekrska ulica. Takrat še podeželje.
Hiše kot buče, redko zasejane.
In vrtna potka, ki do vhoda pelje
in kutine, sveže, pravkar nabrane.

Te hiše so mi od nekod poznane,
morda iz kakšnih podeželskih sanj.
Nad górcó vstaja popoldánski dan.
Vse to je daleč, daleč od Ljubljane.

In tule, tukajle sem podnajemnik.
Imam svojo kopalnico, stranišče,
kuhalnik, gepl, radijski sprejemnik,

vsak dan prijazna deklica me obišče,
gospa pa me zvečer razvaja z juho.
Prijazna hiša. Sosed: pes z naduho.

II.

Prijazna hiša. Sosed: pes z naduho.
Vsak dan se pridušuje, ko prihajam.
Največkrat ga lepo nazaj nalajam,
včasih pa moja trma naredi se gluho

za vsa sopihanja starega terierja.
Ga niti ne pogledam, ko razgraja.
Kar naj sopiha, na vsa pljuča laja!
Se vprašam: mu najamem menedžerja,

pa se lahko šopiril bo v reklamah
in praznil svoj postarani šaržer?
Ne vem, če bi ga vzel kak menedžer,
si odgovorim, ker bil bi slaba fama.

Vtem pride z vrečko (z Radensko in s kruhom)
njegov lastnik, smešen možic s trebuhom.

III.

Njegov lastnik, smešen možic s trebuhom je svojstven tip, našpičen kakor sova.

Dere se, ker ima težave s sluhom.

»Slišim zanič!« razlaga vedno znova.

»Pa se ne dam!« zarjove, ko odklepa.

»Sploh ne, dokler imam Aristokrata!«

S tem starim cuckom sta si kakor brata.

»Dokler imam psa,« govori, »naj sluh kar šepa!«

»Sem sem prišel, ker ne trpim prometa!«

doda, ko v kuhinji razlaga špecerijo,

pa glasen monolog naprej razpelje:

»Tu ni ne norih bab, ne interneta,

ne avtov, ki že zjutraj vse usmradijo —

summa summarum: umirjeno naselje!«

IV.

Summa summarum: umirjeno naselje,
tule za Dravo. V hiši, kjer živim,
sta le gospa, ki Abrahama melje
in cucek, ki ga komajda trpim.

Obrežje je streljaj od hiše. Potke
so nežne in prijetne za korak.
In hiše utihnejo, ko pade mrak;
prej glasne in grlene so zdaj krotke.

Ljubljana se vrti v jutranji glavi:
kot nor pešačil sem čez Tivoli,
potem pa vedno po Prešernovi —

na faks prišel sopeč sem in sesut;
tu pa imam, če grem ves čas ob Dravi,
do faksa peš kakih petnajst minut.

V.

Do faksa peš kakih petnajst minut,
morda še manj, imam, če pohitim.
Ko grem čez most, se pogovarjam z njim
in mu, svež germanist, šepečem: alles gut!

Včasih, če je kak kámenček na cesti,
se sklonim in ga vržem čez ograjo.
Race na Dravi me že vse poznajo.
Mlad dan z neba betežno jutro klesti.

Pet ur predavanj. Čas, nemiren fant,
valpet neskončne nemške zgodovine:
jaz, epi, Hildebrand in Hadubrand,

opomba, sklic, literatura, vir . . .
Ko se zadolgočasim, vame šine:
po faksu juha, zrezki in krompir.

VI.

Po faksu juha, zrezki in krompir.
Kaj je še lepšega? Popoldne je pred mano.
Ko jem, se včasih spomnim na Ljubljano,
drugače pa spomini dajo mir.

(Kosila v Maxiju, večerje v Dairy Queenu,
ko sem, obupan, ob večerih s šihta
sesedel se pred pico, z glavo v spleenu
in čutil nogi kot stokilska gvihta.)

Zrezek je mlet. Iz torbe skripto vlečem,
poskušam brat, medtem ko jem meso.
Zdi se, da sem neskončno srečen.

Ne slutim, da bo kratek čas tako.
Zdaj me zanima tale svež krompir,
popoldne dril, Bruce in Tom Waits zvečer.

VII.

Popoldne dril, Bruce in Tom Waits zvečer,
potem pa, če bo šlo, še kakšna pesem.
A preden Tom Frost odglasi klavir
že težkam anapest in muzo tresem.

In kot Tom Traubert v daljnem
Koebenhavnu,
sem jaz (od rime) »four sheets to the wind«.
Okno odprem. Noč je kot pepermint.
Mir je. Nikogar ni. In to je glavno.

Kmalu, rim prazen, se pokličem v sanje
in se oddahnem, ko sem končno tam.
Nekje ob dveh zbudi me vzdihovanje.

Gospa ni sama. Ta klimaks poznam.
To noč je, kaže, tempo še bolj krut.
In zunaj lajež, vendar ne prehud.

VIII.

In zunaj lajež, vendar ne prehud,
prisili me, da grem okno zapret.
Na oni strani stene znan duet.
Crescendo. Dvakrat. Trikrat. Very good.

Noč okopava svoje nočne grede
in spanec mi za hrbtom kaže figo.
Prižgem namizno luč in vzamem knjigo
in se razmišljeno prebijam čez besede

premišljujoč, kaj se mi je sanjalo.
Dve uri sanj. Za kak podvig premalo,
a saj se noč že vesi proti jutru.

Duetnika končata s Kamasutro.
Čaka me kratek song na sanjskem koru
zjutraj pa topel toast na kolodvoru.

IX.

Zjutraj pa topel toast na kolodvoru
mi osmišljuje dan, ki se rojeva.
Hec, da tako stojim v preddverju dneva,
nekako trd, kot kak vojak v pozoru

in kruh odvijam in sem tih in dober,
kot tisti star Minattijev izbor.
Z mano usklajeno zeha kolodvor
in v njem ljudje iznikajo kot gobe.

Tukaj me vsako jutro nekaj čaka.
Najprej svež toast. Takoj nato trafika,
pa branje vozniških redov in strmenje

v moža, ki zopet po smetnjakih stika
in si mrmra: frdamano življenje;
in tvoj obraz, svež, še jutranji, z vlaka.

X.

In tvoj obraz, svež, še jutranji, z vlaka
prikaže se v podhodu med ljudmi.
Kot vsako jutro k meni prikoraka
in preden se zavem, toasta več ni.

In vsako jutro znova misel uhaja
v tista ljubljanska, ki so že minila,
ko si okoli sedmih pozvonila
in vprašala me: še imaš kaj čaja?

A sem že spet nazaj. Spomin izgine.
Vidim, da v vrečki nosiš mandarine,
nek minnesanški tekst in, hej!, Balzaca;

res je, da čas že krepko bobna s prsti,
a preden greva, vedno je na vrsti
trenutek nežnosti, saj avtobus počaka.

XI.

Trenutek nežnosti, saj avtobus počaka
in ne zdrvi takoj naprej brez naju,
si ukradeva v podhodu pod postajo,
ko jaz sem zbit od jutra, ti od vlaka.

Nato pa se mimo lokomotive
odpraviva čez cesto. Je že čas.
Nebo menjuje jútranje prelive
in redka ptica gre mu čez obraz.

Štantarji so že tu. In sveže sadje.
Na spomenik je nekdo nakracál grafit.
Tlak je od jútranjega pršca umit,

oblaki so razmišljeni nomadje,
a rad jih gledam, ko rodijo v zboru
še eno zgodnje jutro v Mariboru.

XII.

Še eno zgodnje jutro v Mariboru
bova prav kmalu zaklenila vase.
Bus bo spet skrenil z običajne trase.
Prav spretno se bo ognil semaforu.

Šofer je prav poseben. Mini Zoki
sva ga imenovala, ker spominja
po fizionomiji na Predina,
le da je manjši in odlično zna z otroki.

Vedno je skoraj ista procedura.
In vedno nama rata. Sva kot ura.
Vedno sva v predavalnici, kot se spodobi.

Ej, Maribor ves v tvoji je podobi.
Jutro vedno po tvoje zakoraka.
Ko zdaj prihajam, mi je to kot tlaka.

XIII.

Ko zdaj prihajam, mi je to kot tlaka —
tvoje besede zazvene že na peronu.
Ko se spustim v podhod, korak počaka,
a več nikoli s tvojim v unisonu.

Ko zdaj prihajam, sva že dolgo sama
in mariborski veter je strupen.
V njem je spomin, prihuljen in leden,
na vse, kar včasih je bilo med nama.

Postaja. Avtobusi. Štanti. Kipi.
Lokomotiva. Cesta. Senca v šipi.
Stolnica. Glavna pošta. Gledališče.

Knjigarna. Müller. Panda. Semenišče.
Vse je podobno blaznemu nestvoru.
Povsod je tvoj spomin. Zgrbljen. V zapóru.

XIV.

Povsod je tvoj spomin. Zgrbljen. V zapóru.
Vame bolšči, naréka in me mami
in čudne coprnice v meni dramí,
ko zdaj grem, redko, sam po Mariboru.

A zdaj počasi sem spomina sit
Zdaj si kak sendvič v Pandi naročim
in jo podurham, preden ga dobim,
in raje grem k Albancu na pomfrit.

Zdaj listje se suklja po ozkih cestah
in iz pekarn veter nosi vonj po prestah
in na Studencih čas po svoje melje.

Zdaj hodim peš, kjer sem se prej peljal.
Glej, ravnokar pred znakom sem obstal:
Pekrska ulica (takrát še podeželje).

Pekrska ulica. Takrát še podeželje.
Prijazna hiša. Sosed: pes z naduho.
Njegov lastnik: smešen možic s trebuhom.
Summa summarum: umirjeno naselje.

Do faksa peš kakih petnajst minut.
Po faksu juha, zrezki in krompir.
Popoldne dril, Bruce in Tom Waits zvečer
in zunaj lajež, vendar ne prehud.

Zjutraj pa topel toast na kolodvoru
in tvoj obraz, svež, še jutránji, z vlaka.
Trenutek nežnosti, saj avtobus počaka;

še eno zgodnje jutro v Mariboru.
Ko zdaj prihajam, mi je to kot tlaka.
Povsod je tvoj spomin. Zgrbljen. *V zapóru.*

Deklica s harfo me z zidu motri.
Molče prebira črnobeke strune.
Ni ji kaj dosti mar za tákele pisune,
ki kažejo ji hrbet cele dni

in buljijo v zaslon migetajoč,
podnevi čudne delajo reči:
vnašajo neke sporne nežnosti,
podatke o pralnih strojih, ko je noč

in zanje deklice sploh nimajo pomena,
sploh take s harfo ne, ki brez imena
že leta so na zidu v isti pozi,

smehljajo se spokojno, kot v narkozi
in čakajo, da jih, ko mine njihov čas,
mordá odnesejo na Karitas.

4. JUNIJ
(1983-2003)

sonetni venec

Then my father built an altar
he looked once behind his shoulder
he knew I would not hide

— *Leonard Cohen: Story Of Isaac*

Povedi, mračni me grobar, s seboj
na zéleni, na senčni grob njegov,
kjer križ železen, kamenit je krov,
pod njim uživa otec svet pokoj.

— *D. Kette*

I.

Samosprožilec je takrat ovekovečil
balkon na Mariborski. Jaz s kitaro.
Z majhno sicer, sem se pa z njo repenčil.
In z novo jaknico. Še vem: bila je karo.

Tista kitarca ni imela strun
a to takrat sploh ni bilo vprašljivo.
Poziral sem, na sceno še imun,
nisem še hodil v škornjih na estradno njivo

in gazil po gnojiščih instant hitov.
Takrat je bil spodnjehudinjski dan
in sonce nasmejano in spočito

in oče ves v elanu in zagnan,
da ob pravem času bi zapelo cin
tisto, kar zdaj je črnobel spomin.

II.

Tisto, kar zdaj je črnobel spomin,
bilo je svojčas hiša, vrt, garaža.
Vrt širen in prostran kot kakšna plaža,
pa Gologranc, kolo, prenos lastnin.

Prodali smo in šli. Hiša stoji še.
Vrta ni več. Fabrika ga je vzela.
(Hiša se mi te dni ne zdi vesela;
sluti morda, da se ji slabo piše.

Na Mariborski je še ena redkih starih.
V naslednjem šusu bo verjetno šla.)
A kaj bi zdaj o tem! Zdaj smo doma

na Lavi. In spomin se tja prestavi.
Natanko dvajset let nazaj zbeži spomin:
Nataša. Bernhardt. Mama. Oče. Sin.

III.

Nataša. Bernhardt. Mama. Oče. Sin.
1983. Klop. Sedimo.

In spet samosprožilec. Spet en cin.
Posnetek fuč, ker se preveč režimo.

A oče ne odneha. Spet nastavlja
in nas poskuša malo umiriti.
Nataša brunda, ker ne sme kaditi.
Oče nestrpno »dajte mir!« ponavlja.

Sin — torej jaz — sedim čisto pri miru
in čudim se prihajajočemu večeru
in dnevu, ki prihod bi rad preprečil.

Oče priteče. Spet nam gre na smeh.
Pozno popoldne nam pusti v očeh
zadnji posnetek. Ta se je posrečil.

IV.

Zadnji posnetek. Ta se je posrečil.
Nataša vstane. Divje čik prižiga
in Bernhardt s staro pipo v ustih miga;
bo kdo še njo morda ovekovečil,

sopotnico njegovih tenkih ust,
ki se smeji čisto po avstrijsko?
Odhajata. Dan je že silno nizko.
Poveša se mu starčevska čeljust.

Ko se sestričnin avto izgubi
na prècej dolgi poti v Eisenerz,
je luna kot kak izgubljen sesterč,

nebo pa kot iz Neronovih dni.
Oče se gre v garaži 'Zbogom, orožje'
s cepinom in kupom planinske kložje.

V.

S cepinom in kupom planinske kložje
oče ponosno stopi iz garaže.
Ponosno nove pumparce pokaže
in reče: s temle jutri grem pod vznožje.

Zdaj je že dvajset let. Čas slalomira
med našimi spomini in resnico.
Kar je bilo, počasi poradira
kot kak pisar, vrstico za vrstico.

Tisti večer je bil posebej živ.
Dolgo sedeli smo in govorili,
potem pa vsak od nas se je umil

in kmalu smo se v kratek nič spustili.
S pričakovanjem in spokojnostjo na licu
je drugo jutro oče odrinil na Ojstrico.

VI.

Je drugo jutro oče odrinil na Ojstrico
zares tako spokojen in vesel?
Je mar zaslutil, da ga vrh bo vzel
in da nekdo prikrival bo resnico?

Nekdo, ki je takrat sopotoval
in leto dni zatem spuhtel kot plin,
je bil — kot jaz — njegovih korenin,
a se iztrgal je in jim zbežal.

Z bratrancem tisti dan sva šla na britof,
po žarah skakala in se smejala.
Opoldne je bilo v oblakih skrito.

Vse tisto skakanje bilo je slaba šala,
bolj ironija, skregana s pravico.
Zgodnji popoldan nam prinesel je novico.

VII.

Zgodnji popoldan nam prinesel je novico
(nekaj štrenčaril sem za živo mejo,
ko smo se vrnili s pokopališča; stricu
je vetra dájal grm z nizko vejo,

okrog katerega je táčas onegavil,
jaz pa sem z iglicami mladih tis
v zrak pisal čuden iglast črkopis,
veter pa sproti brisal je, kar sem napravil.

Teta je v hišo šla, bratranec pa
divjal je po peskovniku, ki ga
dandanes nadomešča ozka greda . . .) —

mama prišla na vrt je, čisto bleda.
Oče. Ojstrica. Rekla je, kako že:
banalno je končal, razbit pod vznožjem.

VIII.

— Banalno je končal, razbit pod vznožjem,
naš tati — slišal sem nekje v meglí.

Mravljinici so mi po telesu šli,
zazrl sem se v vrt, v pomladne rože,

naslednji hip pa sem v ta zgornji dnevni
sedel, predse bolščal, nič govoril;
za hip pomislil: někdo me je nasmodil,
a vsi bili so kakor neprištevní,

v utrip bolščeči in mrtvaško beli,
nič kaj opravljeni za takšen štos,
ne takšni, da bi vlekli me za nos,

nič kaj po Šraufencigrovo veseli . . .

— Da bi umrl? To ne more bit!
Prejšnji večer me je prišel pokrit!

IX.

Prejšnji večer me je prišel pokrit
in videl sem ga zadnjikrat, očeta.
Zdaj se mi vse to zdi nekakšen mit,
legenda iz kakšne stare knjige vzeta.

Šepnil sem mu, naj nič ne gre na pot,
naj bo doma, da se bova igrala.
A rekel je: Matejček, priden bod!
in nekaj motnega sem videl skoz očala.

Pokril me je, kot vedno, do vratu,
pa rekel: v sredo greva na Star grad!
– Po Pelikanovi? — Seveda! — Juhuhu!
Ah, tisti stari top res imel sem rad!

Nato je opazil, da me Spanc že šlata.
Luč je ugasnil in priprl vrata.

X.

Luč je ugasnil in priprl vrata.
Jaz sem se že izgubljal v Mežovini,
a slišal sem v polsnu, kako mekini
in zraven škripa kakor stara plata,

junijski nočni veter moj rolo.
Na ulici tišina za bogove.
Par dni poprej sem slišal klice sove;
mogoče se je zafrkaval kdo,

ko je hitel po ulicah osamljen,
ali pa sova je živela blizu nas.
Bil sem še ravno toliko predramljen,
da slišal sem doneč očetov glas;

to šlo je skupaj — oče in debata:
skoz zid sem slišal, da z mamó kramljata.

XI.

Skoz zid sem slišal, da z mamó kramljata,
o čem, tega pa nisem mogel ujeti.

O tem, kako pridnega sina imata?

Morda o drobni jantarjasti Nefreteti,

ki sta jo imela v sobi na omari?

Vse to bilo bi zame prav verjetno,

seveda tákrat; zdaj pa, ko vrtnarim

s spomini in, priznam, precej nespretno

sestavljám v sebi koščke mozaika,

se zdi mi, da sta govorila o Ojstrici

in o prihodnjem dnevu, kavljú v rokavici

Velikega Pirata Časa (Tolažnika?) —

no ja, molitev odmrmlal sem, v kocu skrit,

nato mi nežni spanec vzél je vid.

XII.

Nato mi nežni spanec vzel je vid,
ampak šele, ko Bogu (spet) sem rekel:
veš, Bog, naš tati je purana spekel
in ga zažgal, ker vmes je moral it

po mene v šolo. — Bog se je nasmehnil
in rekel: spi, ne misli na purana!
Nato se je po starčevsko odkrehnil
in angele poklical: alo, hrana!

Pogosto se mi je sanjalo o Smodetu:
ko pred par meseci postal sem pionir
(célo princesko sem pustil očetu),

je Mrtvo reko špilal ko hudir.
Po cele dneve sem vrtel Smodeta,
in, skozi nič sluteče sanje, skozi leta.

XIII.

In skozi nič sluteče sanje skozi leta
je bil Smode nekakšna rdeča nit.
»Za božjo voljo, ugasn Prismodeta!«
je vpila mama, jaz pa, kot pribit,

vrtel sem Še pomahal ni z roko,
ki jo (ko šli smo s Svete Magdalene
jaz, oče in bratranec) je non-stop
bratranec pel, ponavljajoč refrene.

A vendar Še pomahal ni z roko
mi ni vrnila, kar sem izgubil,
ob njej mi ni bilo nič manj hudo;

kljub tému, da na glas sem jo navil
in upal, da se vrnil bo z izleta,
sem se prebujal v jutra brez očeta.

XIV.

Sem se prebujal v jutra brez očeta
ker ni dovolj pozoren bil na skalo,
— čeprav je hribolazil dolga leta —
ali pa mu je kdo ve kaj zavdalo —

tega najbrž ne bom nikdár izvedel.
Pa saj je bolje, da kdaj kaj ostane skrito.
Z resnico ne bi najbrž nič dosegel;
naj bo, kot je, v lepši paket zavito,

to, kar se je zgodilo tisti dan.
Imam spomine. Včasih jih zatiram,
največkrat pa, hvala Bogu, se ne posreči.

Od tákrat bruham stihe kot vulkan
in gledam hipe, ki jih sprogramiran
samosprožilec je takrat ovekovečil.

Samosprožilec je takrat ovekovečil
tisto, kar zdaj je črnobel spomin.
Nataša. Bernhardt. Mama. Oče. Sin.
Zadnji posnetek. Ta se je posrečil.

S cepinom in kupom planinske kložje
je drugo jutro oče odrinil na Ojstrico.
Zgodnji popóldan nam prinesel je novico:
banalno je končal, razbit pod vznožjem.

Prejšnji večer me je prišel pokrit.
Luč je ugasnil in priprl vrata.
Skoz zid sem slišal, da z mamó kramljata,

nato mi nežni spanec vzal je vid
in skozi nič sluteče sanje, skozi leta
sem se prebujal v jutra brez očeta.

Nevsakdanja bivanjska lirika *Mateja Krajnc*

Ko govorimo o umetnosti, se vedno gibljemo med fikcijo in realnostjo, med domišljijским in vsakdanjim svetom. Govorimo torej o razliki in dopolnilu. Videz se hkrati razsvetljuje v dveh različnih podobah, ki pa sta v literaturi vendarle del enega in istega umetniškega miljeja. Interpretacija obojega teži v naravnost spoznave tistega, kar hoče v pesniškem delu povedati literat. Ta seveda najprej govori sebi iz sebe in bralcu, kateremu je literarno delo namenjeno. Ko je knjiga napisana in predložena okolju, postane glavna oseba prav bralec. Določeno literarno delo deluje nanj na estetski, etični in razpoznavni ravni. Ob tem se bralec poizkuša s tekstom tudi identificirati. Identifikacije so lahko različne — asociacijske, admirativne, simpatetične, katarzične ali ironične. Koliko mu pri tem lahko pomaga pisec spremne besede, je odvisno od različnih faktorjev, drži pa, da je to početje toliko lažje, kolikor je kakovostnejše delo, o katerem govori. Padec v prostor praznine je temeljno razpoloženje, v katerem se poizkuša znajti bivajoči.

Odrsrto bit bivajočega zapopade mislec in čisto navadni vsakdanji subjekt. Pesništvo v tem primeru ni le prikazovanje sveta, temveč tudi prisotnost vzvišenega, ki se v podobni obliki morda kaže le še v mistični religioznosti. Različni pesniki se boštvenosti približujejo na različne načine. Vsekakor pa po iskanju ostaja sled. In kakšna sled bi lahko dejali, da ostaja za pesmimi, ki so zapisane v knjigi z naslovom Vsakdanjost?

Za nepretencioznim naslovom se zagotovo skriva več, kot bi mogli sklepati glede na njegovo navidezno navadnost. Zbrane pesmi so večinoma pripovedi dogodkov, ki jih poznamo iz tubitnega življenja. Govorica te poezije poimenuje stvari iz okolja, ki nas obdaja, ki ga živimo vsak-dan. To so odsevi narave, študentsko življenje, mladostna ljubezen, mestno življenje, vsakodnevnopravki, tu in tam kašna hudomušnost ipd. Vse je vpeto v pet osnovnih temporalnih obdobij enega dne, in sicer jutra, dopoldneva, opoldneva, popoldneva in večera. Uvaja jih pesem, v kateri nam pesnik razlaga, da je vse povedano dano v besedah, ki so na razpolago vsakomur. V nekaterih delih knjige je vsakdanjost povzdignjena v biblijsko naravnost, kjer njegovo razmišljanje išče odgovor s pomočjo Adama in Eve ali Kajna in Abele. Vmes se posveča tudi lastnemu nemiru, različnim bivanjskim razpoloženjem in razmisleku o pomenu poezije za ta svet. Vse je pripovedano v na videz navad-

nem jeziku, bistven ton pa mu vendarle daje liričnost. Gibanje vsebine poteka od pesmi do pesmi različno, vendar v stalno ubranem in dosledno dodelanem pesniškem jeziku, z dobro mero občutka za fluidnost pripovedovanega.

V času, ki je naklonjen tako neformalni, kot formalni pesniški obliki, se Krajnc podaja v svet sonetov, saj so prav vse pesmi napisane v tej zahtevni in tako rekoč kraljevski pesniški obliki. Še več, knjigo zaključujejo celo kar štirje vrhunci — sonetni venci. Prvi trije so poimenovani po slovenskih krajih, na katere je pesnik vezan na različne načine in v različnih časovnih obdobjih; zadnji, četrti, pa po datumu 4. junij. Na ta dan je pesnika doletela temeljna, usodna življenjska izkušnja, ki je zagotovo bistveno zaznamovala del njegove nadaljnje literarne poti. Krajnčeva sonetistika se giblje med tradicionalno in Menartovo ter delno tudi Jesihovo ironično poetiko. Ves čas se dokaj strogo drži jamskega ritma, precej dosledno pa tudi rimanja. V smislu sodobnega eksperimentiranja se včasih poda v nekoliko bolj svobodne vode, vendar ostaja liberalizacija v okviru, če smemo tako reči, dovoljenega.

Retorične figure so vidne v dobri, a tudi za navadnega bralca razumljivi metaforiki. Zunanji stil dviguje pesmi na raven, ko moremo govoriti o takšni poeziji, ki išče pot k vzvišenemu jeziku, ob tem pa ostaja na nivo-

ju, ki je dostopen bralcu. To nikakor ne pomeni, da je jezik preveč navaden ali morda celo enostaven. Ravno obratno, pisec je namreč uspel povzdigniti vsakdanji govor na upodobitveno raven, ki jo premorejo le zelo dobri mojstri estetskega kreiranja umetniškega sveta.

Kot zanimivost je potrebno omeniti še angleške verze različnih znanih pesmi, ki smiselno uvajajo posamezne »dele dneva«. Na tem mestu, bi mogli ta zapis zaključiti z morda še kakšnim upravičenim okrasnim pridevkom na račun zbrane poezije, če zbirke ne bi zaključevali posebej omembe vredni štirje sonetni venci.

Prvi je naslovljen po pesnikovem rojstnem mestu. O Celju pripoveduje na zanimiv način, in sicer tako, da se na poti od svojega doma proti središču mesta ozira po znanem okolju, hišah, parku, kipih ipd. V eksterier mimogrede vplete svoje razmišljanje o časopisnih novicah, spomin na podobne sprehode z očetom, sprehajalcih in zaljubljenih v parku. V pripoved prav na koncu, ko prispe do starih hiš, na katerih »piše zgodovina«, spretno vnese razmišljanje o tem, kar se je nekoč že zgodilo z dejanskim življenjem, »ki se čudežno začne,/ko se na Lavi (četrt mesta, kjer stanuje pesnik) jutro naredi.

Druga dva — Ljubljana in Maribor — opisujeta bivanje v obeh krajih, kjer je pišoči preživel lep del svojih študentovskih dni. Prvi od obeh je namenjen Ljubljani. Zahtevna pesniška oblika daje prostor vsakdanjemu

življenju, okolju in doživljanju sveta, kot ga razume mlada oseba. Zaznava vsega, kar se dogaja in tega, kar pesnik razmišlja, je na videz znova enostavna, a prav s tem razprta mišljenjskemu svetu slehernika. Tako bližina vsakdana, kot oddaljenost domišljije dajeta osnovo praznovanju svečanosti v okolju, ki ga ponuja ta poezija. Iz enega od verzov sonetnega venca — emocionalno sem navezan na vsak prah, moremo razbrati izjemen občutek do posameznih malenkosti. Verjetno je v tem iskati občutenje mikrokozmosa, ki je konec koncev samo druga plat neskončnega vsemirja. In prav to je še en podatek v prid dobri poeziji. Ta se ne izgublja v nepregledni neskončnosti, ampak išče smisel življenja v vsakdanjih posebnostih življenja.

Zadnji, četrti sonetni venec je namenjen pripovedi o izgubi pesnikovega očeta v rani mladosti. Potek pripovedi je tematsko dodelano izpeljan. Pričenja se z vsakdanjim dnevom, fotografiranjem pred hišo in različnim pogledom na nič hudega sluteče člane družine. Od tod nas literat počasi, a že s slutnjami na najhujše, pripelje do grozljive vesti o očetovi nesreči v gorah. Ta bivanjsko-tragična izkušnja je, čeprav kompozicijsko postavljena v zaključek knjige, verjetno kontemplativno in tudi poetično centralna enota celotne knjige. Žalostna in nadomestljiva izguba najožjega sorodnika je prikazana

na presunljiv, pesniško pretanjen, pa vendar nepate-
tičen način.

Mojstrskemu opusu sonetov in spletu štirih so-
netnih vencev moremo na koncu dodati le še ugotovi-
tev o osnovnih, za bralca pomembnih, identifikacijskih
značilnostih Krajncve poezije. Navedimo jih le nekaj.
Asociativno zagotovo v opisovanju ljubezenske izkušnje
v sonetu z naslovom Spomin, ko piše — *Poznal sem jo,
nekoč sem jo poznal/ nekoč sem jo pozabil, pa vseeno . . ./
njene oči sijale so rumeno./ . . . Počasi spravljam, kar se
sploh še da pred zimo.* Admirativno in tudi katarzično v
kakšni od biblijskih prispevkov; simpatetično zagotovo
v sonetnem vencu z naslovom 4. junij, kjer v tercetnem
delu sklepnega soneta zapiše — *Prejšnji večer me je prišel
pokrit./ Luč je ugasnil in priprl vrata./ Skozi zid sem slišal,
da z mamo kramljata, // nato mi nežni spanec vzel je vid/ in
skozi nič sluteče sanje, skozi leta/sem se prebujal v jutro brez
očeta.* Ironično pa recimo v pesmi z naslovom Ob
zapuščinem podeželskem grobu, ko piše o »totengro-
barju«, ki je skrivaj vzel mrtvemu čevlje, preden ga je
dokončno pokopal.

Po tem literarnopoetičnem diskurzu je več kot
jasno, da zna poet, katerega knjiga je pred nami, dojeti
bivanjske razsežnosti človeka na tem svetu in v svojem
pisanju zaobjame tiste pomembnosti, o katerih mora
pisati dober literat.

Zapisal sem, da ima pesništvo odlikovani položaj znotraj celotne umetnosti. Vendar, to seveda velja samo za odlično pesništvo. Literatura ima za ugotavljanje kvalitete pisanja na voljo določen literanokritični aparat, ki nam omogoča razpoznavnost njenega perfekcionizma. Ob tem nikakor ne smemo pozabiti na določeno časovno distanco, ki je nujni pogoj za potrditev kredibilnosti posameznega literarnega dela. Zagotovo lahko že danes zapišemo, da je knjiga sonetov Mateja Krajncja zelo dobra in še kako vredna premišljenega branja. Morda bomo dočakali tudi čas, ko bomo lahko dejali, da je odlična. Do takrat pa preprosto uživajmo v branju pesniško pretanjenega pisca sonetov.

Zoran Pevec

POJASNILA

Kljub temu, da naj bi bila lirika, še posebej vsakdanja, neke vrste medij, ki govori sam zase in vsakemu bralcu po svoje, in ga zato ne razlagamo, se mi zdi, da je zaradi specifičnosti nekaterih pesmi potrebno na tem mestu na kratko pojasniti nekaj zadev. Pa bodi torej!

Zjutraj III.

Antika — celjska knjigarna in antikvariat;

Aškerc še vedno čaka pred Lekarno — pred glavno celjsko Lekarno je doprsni kip Antona Aškerca, delo Cirila Cesarja; Aškerc je narejen tako, da z eno roko kaže v nebo, z eno pa v pekel;

Dopoldne I.

Dopoldan je kot drugi dopoldnevi — verz, zamenjan s popoldan, je zapisal Kajetan Kovič v svoji prvi samostojni zbirki Prezgodnji dan l. 1956; cela kitica gre:

Popoldan je kot drugi popoldnevi;
otroci se igrajo in nekje
na gramofonu ostarele
valcer-melodije se vrte.

Cash — Johnny Cash, legendarni ameriški glasbenik;

Dopoldne III.

polulska hosta — gozd pri posestvu na Polulah pri Celju, ki ga opisujem; Polule so ime dobile zato, ker naj bi bilo od tam do Celja peš natančno pol ure. Stara zgodba pravi, da je s smeri Laškega predavnimi časi prišel popotnik in vprašal malčka, ki se je igral ob poti: Mali, kako daleč je še do Celja, on pa je odgovoril: »Pol ule!«

ferjača — holc-etimološki izraz tet moje stare mame, ki so živele na omenjenem posestvu na Polulah, pomenil pa je ali prostor za trenje lana pri vrtu, pa tudi zadnjo plat. Primer: »Boš dobila po ferjači!«

mukerli — kosmulje;

Čas

Gec — Goran Radič, moj prijatelj, pobratim, dolgoletni glasbeni sodelavec, izvrsten kitarist in, čeprav tega ne razlaga na glas, inovator ježe na valovih;

mon frère — franc. moj brat;

Laktur

Laktur je zabavna pogruntavščina, pomeni pa lektorja; gre za preprosto zamenjavo samoglasnikov ali 'vokalno substitucijo', kot se temu reče lepo po slovensko.

Adam in Eva

ajdared — vrsta jabolk; v Svetem pismu sicer nikjer ne piše, da sta reveža jedla jabolko, vendar je ta sadež že od nekdanj tako povezan z njima, da si nisem mogel kaj, da ne bi pritegnil;

Popoldne I.

. . . z Ervinom Fritzem jeva v piceriji — sonet je poklon mojemu prijatelju, pesniku Ervinu Fritzu;

Popoldne III.

ITTC (izg. aj-ti-ti-si) — jezikovna šola v angleškem Bournemouthu, kjer sem avgusta 1994 preživel 14 čudovitih dni;

Antonio — učitelj angleščine s Sicilije, tudi jazzovski glasbenik, eden izmed prebivalcev primestne vile, v kateri sem med bivanjem v Angliji živel tudi sam;

Popoldne VI.

jaz, Stéphanie, Gec, Kiki in Doriane — Doriane je Gečeva žena, Stéphanie njena prijateljica, Kiki pa Gec mlajši, ki je bil takrat še v Doriane;

Sonetni venec Celje

. . . ko se na Lavi jutro naredi — Lava je naselje v predmestju Celja, kjer živim;

- Bangladeš — lokalno ime za skupek stanovanjskih blokov na Lavi;
- Ingrad — celjsko gradbeno podjetje, včasih legendarno, zdaj zatonjeno;
- Gutenberg — na stavbi podjetja Cetus v Celju je velika podoba Gutenberga, pionirja tiska, ki drži v roki pečat;
- . . . kot kakšna »haunted house« iz Lizardov — teksaška zasedba Austin Lounge Lizards, ki igra duhovito countryjevsko in bluegrassovsko glasbo, je na svojo zadnjo ploščo uvrstila tudi pesem 80 Hillbillies In A Haunted House (80 podeželanov v hiši duhov) in na to pesem sem se spomnil, ko sem šel mimo omenjene vile;
- Andrija — Andrej, star družinski prijatelj, že pokojni;
- Masarykovo nabrežje — staro ime za Savinjsko nabrežje;
- Splavar — kip splavarja, ki ga jaz že od nekdaj pišem z veliko, je eden veličastnejših v Celju. Ko ga je Boris Kalin naredil, je najprej gledal v nasprotni smeri toka Savinje, se pravi proti zahodu, pa so ga potem obrnili; o njem sem svojčas napisal celo pesem v »celjščini« in si v njej izmislil precej grozljivo usodo tega moža. Ker je zdaj pač najboljši trenutek za to, jo tule objavljam v celoti (če že nič drugega, lahko z njo dokažem, da tu

pa tam napišem tudi kakšno balado, ki je v teh časih izumirajoča zvrst poezije):

Vječkrat rad grem mim Splavarja.
Un dan sm šou,
sm v mestu pústu mal vječ gnarja,
pa sm si reku: de se ohladim,
grem tódle črez domou.

Sm se ustavu in po bronast nuogi
udaru bogi kip
in se zarježu: ej, Splavar, kok si ti
jen prou bogi tip!
Že stou let se nobjedn vječ iz splavam
po rek ne kalantá,
ti pa še kr stojiš in zamahuješ:
kok se ti da???

In djed se je najenkrat zganu in reku:
bejž ustrán!
Kok upaš tule stat in krult na mjene,
smrkuc uscan!

Tjeb lahk je gourit,
vsak dan flangiraš,
a tega, kok sm jz dejansk v rit,
sploh ne kapiraš.

Kua miš, de sm jz tuki v bron ulit
kr iz vesjèla,
de se mi fajn zdi, de sm na razstavi
tuki, sred Cjela?

No, če maš cajt, se used enmal sjem duol,
ti bom pove'u,
kua se mi je zgodil, de me'uš ti drugič
iz spoštovanjam gle'u.

Jz prouzaprou sploh nism biu Splavar;
nism biu nič.
Iz babam ob vinu dneve sm zabiju,
butast hudič.

Sm jenkrat v jenem pajzlu jz osvaju
ob flaši vina
žjeno tega prekletga kiparja
Borisa Kalina.

Kalin si kmal je pršu guor,
kua se godi —
naj jenkrat skupi je dobiu, pa mu je
zaurela kri.

Je reku: ti, ti mišji drjek pokuonc postaulen,
te 'm po buč,

de nauš nikol vječ tujih žjen osvaju,
Ančka luč!

Je vleku že motorko vn,
deb me razseku,
a zgle'a, de u tistn mu jen glas
je neki reku.

Se je Kalin zarježu koker nuorc
in me pogle'u
in reku: ti, boga srota, sploh ne veš,
kua ti 'm nare'u.

So mi glih včeri v Cjelu dal naročil
za jedn kip.
Kr tjebe 'm ponucu, ti'uš
glih taprau tip.

Si muočn, velek, tamle ti triceps
kr vn udarja;
glih prou te'm lahk ponucu
za splavarja.

Še predn lahk sm zinu kej v obrambo,
sm v bronu stau,
Kalin pa je ves cajt neki mrmrau
in se režau.

Puol so me sjem postaul in najprej sm gle'u
v zahodno smir,
a ker Savija tječe duol prok Laškm,
so rjekl jen večir:

Splavar že ni veslau prot toku,
sej ni biu butl!
So ceu večir razglablal,
rohnel in mutl.

Puol so me obrnal in zdej, praujo,
je tak, ko more bit.
Mjen je vsejen. Zarad mjene nej vsi,
iz Kalinam vred, hódijo u rit.

Puol je končau. Sm jz ga gle'u,
komi verjeu,
a sm nekok verjet mu moru,
tak ksiht je meu.

Kadarkol grem zej tam mim,
ga pozdráum
in se mu nasmejim,
pa se naprej odpráum.

Druga takšna pesem, ki bi v tem kontekstu znala biti zanimiva, pa je Sprehajam se po Cjelu, ki sem jo na-

pisal na melodijo pesmi Walking To New Orleans
Fatsa Domina.

Sprehajam se po Cjelu,
v izložbe mirno zjam
in se spoznat ne dam,
ko sprehajam se po Cjelu.

Ni cajta za čvekaje,
če bom govril, bo sraje,
zato mi dejte mir,
ko padu bo večer,
se bom domu zapjelu.

Takrat se mi bo sajal,
de smo se vsi sprehajal,
a ti edina si
za mjene mela oči,
ko hodu sm po Cjelu.

Zaljubljenca — kip zaljubljenecv stoji pred nekdanjim
Razvojnim centrom Celje nasproti stare avtobusne
postaje na koncu Savinjskega nabrežja;

Sonetni venec Ljubljana

Odklop — priljubljena oddaja, ki jo je pred leti predva-
jal Kanal A, nedolgo tega pa so jo tudi ponavljali;
Borut — Borut Veselko, voditelj te oddaje;

Mash in Magnum — dve nadaljevanki, obe humorni; prva o korejski vojni, druga o zasebnem detektivu, igral ga je Tom Selleck;

sans mots — franc. brez besed;

Nancy — naslov pesmi Leonarda Cohena, ki ga v naslednjem sonetu imenujem tudi Lenny; celoten naslov pesmi je Seems So Long Ago, Nancy;

The River — naslov albuma ameriškega rockerja Bruca Springsteena; izdal ga je l. 1980; v ljubljanskem antikvariatu Vinilmanija, ki ga ni več, sem kupil kar dva izvoda tega albuma;

. . . je uživala v Burkatovi podobi — Henček, svojčas izjemno popularen vodja narodnozabavnega ansambla, ki ga omenjam v sonetu, se piše Burkat; vsa preostala imena so bolj ali manj znana imena svetovne popularne glasbe;

Sket — Jakob Sket, avtor Miklove Zale;

Ogledalo — Ogledalo sanj, zbirka Jožeta Udoviča;

Satch — vzdevek Louisa Armstronga, tudi pri nas izjemno priljubljenega jazzovskega glasbenika;

. . . kot sister Kate obračam se in zviram — stara jazzovska pesem nosi naslov Wish I Could Shimmy Like My Sister Kate;

Sonetni venec Maribor

Studenci — naselje v predmestju Maribora, kjer sem živel prvo leto svojega študija;

Hildebrant in Hadubrant — oče in sin iz staronemškega epa;

Tom Frost — Tom Waits;

. . . sem jaz od rime »four sheets to the wind« — 'four sheets to the wind' je mornarski izraz za stanje popolnega pijanstva. 'Four Sheets To The Wind In Copenhagen' je podnaslov znane pesmi Toma Waitsa Tom Traubert's Blues;

. . . kot tisti star Minattijev izbor . . . — naslov enega številnih izborov pesmi Ivana Minattija je Ko bom tih in dober;

. . . mimo lokomotive — pred mariborsko železniško postajo stoji znamenita stara lokomotiva;

Müller — blagovna hiša; na njihovem mariborskem oddelku s CDji sem pustil pol ali več svojih takratnih prihodkov;

Panda — restavracija v Mariboru;

. . . k Albancu na pomfrit — pred železniško postajo v Mariboru je kiosk, kjer pečejo pomfrit; z lastnikom sva dobra znanca, ker sem tam ogromno pojedel;

Sonetni venec 4. junij

Gologranc, kolo, prenos lastnin — ko smo prodajali hišo na Mariborski v Celju, se je k nam s kolesom vozil tip, ki sem ga tu poimenoval Gologranc; priimek je imel podoben, a se ga ne spominjam;

Eisenerz — industrijsko mesto v Avstriji, kjer še vedno živi moja sestrična Nataša, le Bernhardta (izg. Bèrnard) ni več;

Zbogom, orožje — roman pisatelja Ernesta Hemingwaya, tu uporabljen kot metafora;

po Šraufencigrovo veseli — Jaka Šrauf(en)ciger, alter ego humorista Vinka Šimka;

Star grad — celjski grad;

. . . po Pelikanovi — gre za Pelikanovo pot, po kateri si prišel na celjski grad s severne strani; zdaj je menda nihče ne uporablja; na poti na vrh je lahko popotnik (takrat še) videl tudi ostanke starega topa;

. . . jantarjasti Nefreteti — kipec egipčanske kraljice;

. . . célo princesko sem pustil očetu — s princesko mislim tu na priljubljeno pecivo ali, kot rečemo v Celju, melšpajz;

Smode — Marijan Smode, v osemdesetih priljubljen slovenski kantavtor, katerega največja, že ponarodela uspešnica, je angažirana pesem Mrtva reka;

Še pomahal ni z roko — še ena znana Smodetova pe-

sem; mislim, da je z njo celo zmagal na Slovenski popevki 1982;

Sveta Magdalena — cerkvica nad Grižami pri Žalcu; zanimiva mi je bila zato, ker zvonik stoji ločeno;

MATEJ KRAJNC

— rojen l. 1975 v Mariboru, živi in ustvarja v Celju. Z literaturo se resno ukvarja od l. 1982, objavlja od l. 1986, član Celjskega literarnega društva in Društva slovenskih pisateljev.

Pesniške knjige:

1988 — Moja pesem je moje življenje

1990 — Vrednote pomladnega jutra
(pesmi in proza)

1990 — Napredovanje (rkp.)

1991 — Kažipot (rkp.)

1992 — Žongliram s sabo

1993 — Stopinje zadnjih let

1997 — Trenutki življenja

1998 — Razpoloženja

2000 — Medmavričje

Kratka proza:

1995 — Prijatelja, kratke zgodbe, šmarnice za mladino

2003 — Zgodbe iz prve roke (kratka proza)

Prevodi:

2000 — Lirika Bruca Springsteena

2002 — Pesmi Elvisa Presleya

Raziskovalno delo:

1993 — Janez Menart v odnosu do sočasne poezije

1994 — Epiteton ornans v poeziji Kajetana Koviča